

Justiits- ja Digiministri määruse „Justiitsministri 19. detsembri 2019. a määruse nr 18 „Kohtuniku valveaja lisatasu“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Määrusega muudetakse valveaja eest samaaegselt lisatasu saavate kohtunike piirarvu Tallinna Halduskohtus, mille tulemusel võib edaspidi ühe kohtuniku asemel lisatasu saada samaaegselt kuni kaks kohtunikku. Piirarvu suurendamine on vajalik, et tagada kiireloomuliste asjade efektiivsem menetlemine Tallinna Halduskohtus, kuivõrd kiireloomuliste asjade arv on püsivalt kasvanud. Eelnõu ei ole vahetult seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega, Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga ega ühegi muu menetluses oleva eelnõuga. Eelnõuga kavandatav muudatus ei mõjuta halduskoormust.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Justiits- ja Digiministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna kohtute talituse nõunik Külli Luha (kylli.luha@justdigi.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleteimetanud Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Merike Koppel (merike.koppel@justdigi.ee).

1.3. Märkused

Määrusega muudetakse justiitsministri 19. detsembri 2019. a määruse nr 18 „Kohtuniku valveaja lisatasu“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 07.12. 2021, 20.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrusega muudetakse justiitsministri 19. detsembri 2019. a määruse nr 18 „Kohtuniku valveaja lisatasu“ paragrahvi 2 selliselt, et Tallinna Halduskohtus valveaja eest üheaegselt lisatasu saavate kohtunike ametikohtade piirarv on edaspidi ühe asemel kaks.

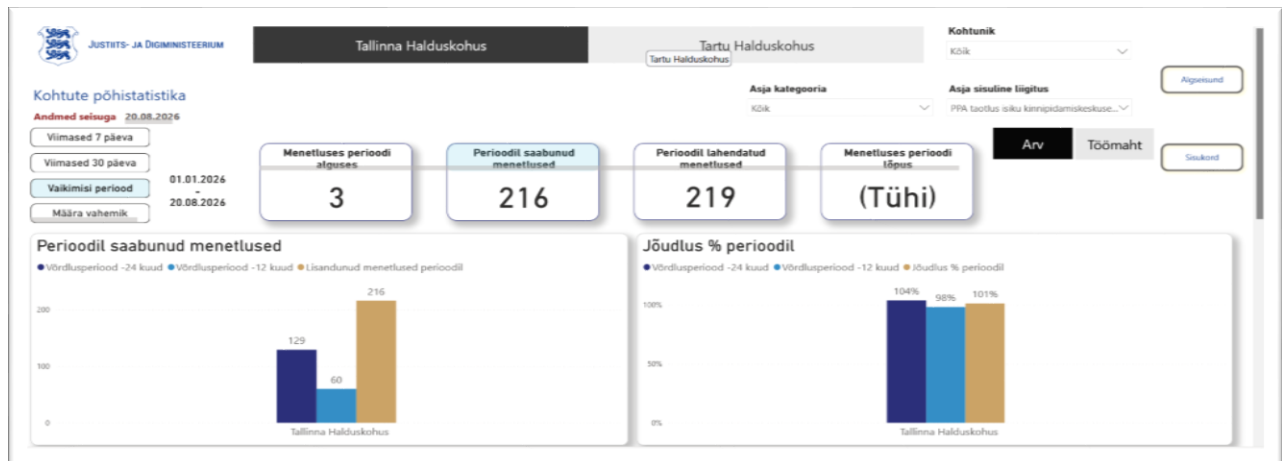
Kehtiva kohtute seaduse § 76 lõike 8 alusel kehtestab valveaja eest lisatasu maksmiseks ettenähtud kohtunike arvu valdkonna eest vastutav minister määrusega.

Kiireloomulisi kohtuasju menetlevad kohtunikud kohtu esimehe koostatud valvegraafiku alusel. Tallinna Halduskohtus on sellisteks asjadeks nt Maksu- ja Tolliameti loataotlused täitmist tagavate toimingute sooritamiseks, Politsei ja Piirivalveameti (PPA) loataotlused isiku kinnipidamiskeskusesse paigutamiseks, korrakaitseaduse alusel toimuvad erimenetlused, kaitseväe aresti seaduslikkuse tuvastamise taotlused ning Kaitseressursside Ameti taotlused juhtimisõiguse peatamiseks¹. Võrreldes varasemate aastatega on kiireloomuliste kohtuasjade arv hüppeliselt kasvanud, nt on nende arv selle aasta esimesel kaheksal kuul 2025. aasta sama perioodiga võrreldes u 95% kasvanud. Valdava osa kiireloomulistest asjadest moodustavad PPA loataotlused isikute kinnipidamiskeskusesse paigutamiseks, mille arv on võrreldes varasemate aastatega Tallinna Halduskohtus hüppeliselt kasvanud (vt joonis 1).

PPA loataotlused isikute kinnipidamiskeskusesse paigutamiseks on kiireloomulised ja tuleb lahendada 48 tunni jooksul, st nii kaua saab PPA isikuid ilma kohtu loata kinni pidada. Selle aja sees tuleb PPA-l isik tuvastada, viia temaga läbi esmane vestlus ning leida tõlk ja õigusabi osutaja, kui isik seda soovib. Praktikas tähendab see seda, et taotlus jõuab kohtusse u 10–12 tundi pärast isiku kinnipidamist ning kohtul on istungi pidamiseks ja taotluse lahendamiseks aega 36 tundi. Lisaks näitab senine praktika, et isikuid tabatakse suuremates gruppides, st 10 kuni 12 inimest korraga. Seega laekub kohtusse üheaegselt taotlusi mitme inimese kohta ning kohtul ei pruugi olla aega, et kõiki taotlusi ühel ajal ise menetleda. Arvestades eelöeldut on ühel valvekohtunikul keeruline kõikides kiireloomulistes valveasjades kohtumenetlus tähtjaks läbi viia, mistõttu on tekkinud vajadus lisaressursi järele.

¹ [Tallinna Halduskohtu 2026.a tööjaotusplaan](#)

PPA on esitanud Tallinna Halduskohtule loataotlusi isiku kinnipidamiskeskusesse paigutamiseks² sel aastal 87,4% rohkem kui 2024. aastal samal ajal ja 260% rohkem kui eelmisel aastal samal ajal. Perioodil 01.01.2026–20.08.2026 laekus 216 nimetatud taotlust (joonis 1).

Joonis 1. Tallinna Halduskohtusse laekunud PPA loataotlused isikute kinnipidamiskeskusesse paigutamiseks

Vaadeldes sel aastal saabunud taotlusi nädalate kaupa, siis jaanuarist kuni maini laekus nädalas keskmiselt 3,1 taotlust, kuid alates juunist kuni 20. augustini on laekunud keskmiselt 12,42 taotlust nädalas. Enimkoormatud nädalad jäid vahemikku 27.07–02.08, mil laekus 50 taotlust, 20.07–26.07 (37 taotlust) ja 03.–09.08 (18 taotlust).

Kuigi kehtiva määruse § 2¹ näeb ette, et erijuhul, s.o massilisest sisserändest tulenevate kiireloomuliste kohtuasjade lahendamiseks võib halduskohtu esimees ajutiselt suurendada valves olevate kohtunike arvu kuni halduskohtunike üldarvuni, ei ole praegusel juhul veel tegemist massilise sisserändega, vaid üldise töökoormuse tõusuga kiireloomuliste asjade menetlemisel. Seega kuigi kohtu esimehel on õigus otsustada kohtu töökorralduse üle, eeldab massilise sisserände olemasolu nt riikliku hädaolukorra väljakuulutamist / PPA peadirektori otsust. Praegusel juhul kasvab kiireloomuliste asjade arv pidevalt ka tavaolukorras. Eelnõuga kavandatav muudatus annab kohtule vajaliku paindlikkuse selle töökoormusega tähtjaks toime tulla.

Kavandatava muudatusega ei riivata isikute põhiõigusi. Sellel on positiivne mõju isikute põhiõiguste tagamisele Eesti Vabariigi põhiseaduse § 14 (mille kohaselt on riigil kohustus tagada õiguste ja vabaduste kaitseks piisavad ja toimivad riiklikud protseduurid ning institutsioonid) ning § 15 mõttes (mille kohaselt on see õigus tagatud üksnes siis, kui kohtumenetlus on efektiivne ja viib mõistliku aja jooksul täidetava lahendini).

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole vahetut puutumust Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Kuigi muudatus mõjutab vahetult üksnes Tallinna Halduskohtu sisemist töökorraldust, on sellel kaudne positiivne mõju kohtumenetluse tõhususele ja kiireloomuliste kohtuasjade tähtaegsele lahendamisele.

² Massilisest sisserändest tulenevate kiireloomuliste kohtuasjade registreerimise kategooria kohtute infosüsteemis on PPA loataotlused isiku kinnipidamiskeskusesse paigutamiseks.

Määrus avaldab sihtrühmale positiivset mõju, kuna valveaja eest üheaegselt tasustatud kohtunike arv on võrreldes varasemaga suurem.

Määruse rakendamisega ei kaasne sotsiaalset mõju, samuti ei mõjuta määruse rakendamine riigi julgeolekut, välissuhtlust, majandust, elu- ja looduskeskkonda ega regionaalarengut. Eelnõuga ei kaasne halduskoormust kodanikele, ettevõtetele ega vabaiühendustele.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse rakendamisega seotud tegevused avaldavad riigieelarvele vähest mõju, kuna lisatasu makstakse tegelikult valves oldud aja eest. Näiteks on praegu kohtuniku ühe nädalavahetuse valveaja riigieelarvekulu on 257,21 eurot. $(6017 / 168 \times 54 \times 10\% = 193,39 \times 1,33 = 257,21)$

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, kuna muudatus ei eelda lisaettevalmistust.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu käsitleb üksnes Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalasse kuuluvat küsimust, mistõttu seda teistele ministeeriumitele kooskõlastamiseks ei esitata. Kohtute haldamise nõukoda andis kohtute seaduse § 41 lõike 1 punkti 14 alusel nõusoleku määruse muutmiseks 24.–25. augustil peetud erakorralisel elektroonilisel istungil.

Mari-Liis Mikli
Asekantsler